

НАСИЛСТВОТО КАКО СОСТАВЕН ДЕЛ ОД КОЛОРИТОТ НА ИЗБОРНИОТ ПРОЦЕС

Како што наближува 5 јули, денот кога во државава треба да се одржат парламентарните избори, така расте и бројот на инцидентите кои се случуваат меѓу активистите на партиските штабови. Не се избираат никакви средства и по секоја цена се сака да се освои власта. Меѓународната заедница постојано нè предупредува и нè потсетува дека од овие избори ќе зависи нашата иднина, но она што нам ни се случува е спротивно од препораките на претставниците од надвор. Но, проблем не се само инцидентите во партиските штабови, проблем се и парите, односно злоупотребата на финансиските средства за изборната кампања. Долго време имаме проблем со прочистувањето на Единствениот избирачки список, имаме примери на семејно гласање итн.

Последниве инциденти се доволен мотив експертите и познавачите на состојбите да го кренат својот глас про-

ОД НАУЧНИОТ СОБИР НА ЕВРОПСКИОТ УНИВЕРЗИТЕТ, "ПАРЛАМЕНТАРНИТЕ ИЗБОРИ 2006 И МАКЕДОНСКИТЕ АСПИРАЦИИ ЗА ЧЛЕНСТВО ВО ЕУ И НАТО"

Ако не се казнат сторителите на изборните инциденти, Македонија не може да се надева на брз прием во ЕУ и во НАТО, оценуваат експертите, посочувајќи дека инцидентите ги предизвикуваат оние партии кои се најжелни за освојување на власта.

Министерството за внатрешни работи досега поднесе кривични пријави против седум лица, а прекршочни против пет, во врска со инциденти поврзани со парламентарните избори.

Пишува:
Жаклина МИТЕВСКА

тив насилството и злоупотребата на изборниот процес. Трибини, собири на тема избори се неодминлив дел од моментната ситуација во државава. Но, дали политичките субјекти ќе ги послушат нивните апели или, пак, ќе си тераат по старо, по правилото "аналитичарите нека си дискутираат, ако немаат поаметна работа"!

НЕГАТИВЕН ВПЕЧАТОК

"Штета е што се случуваат изборни инциденти и секако дека ќе имаат извесно негативно влијание пред ЕУ и НАТО. Но, длабоко сум убеден дека нашето општество има сили и можности да не

дозволи и натаму да се случуваат такви инциденти", вели Темелко Ристески, професор по право на Европскиот универзитет во Скопје.

Во однос на улогата на судовите кои треба да ги казнат прекршителите на изборниот процес тој дополнува: "Судовите сега мора да бидат многу ефикасни во својата работа, да ги преземат сите потребни мерки и да ги казнат оние кои ги предизвикале инцидентите. Но, треба да се дејствува и превентивно".

Дали овие изборни инциденти ќе го одложат почетокот на преговорите за зачленување во ЕУ на неодредено време?

Проф. д-р Горѓи Тоновски, декан на Факултетот за прав-

ни и политички науки од Европскиот универзитет во Скопје, вели:

"Сите случувања кои ги имаме овие денови, за жал, упатуваат на заклучок дека насилството како да станува составен дел од колоритот на изборниот процес во Македонија. Тоа покажува многу голема доза на макијавелизам во македонската политика, дека трката по политички функции добива такви размери што не се избираат средства, па во крајна линија се случуваат и крвави пресметки меѓу политичките противници, што не е многу блиску до она што значи европски стандард во однесувањето на изборните процеси. Значи, кај нас изборните процеси сè уште немаат добиено димензија на нормална политичка активност

која треба да доведе до конституирање на најодговорните органи на власта. Што се однесува до ЕУ, морам да кажам дека Унијата сè уште е во фаза на извесна резервираност дали ние можеме или не можеме да примениме

ВО ЕВ НЕМА

цивилизираните принципи на однесување во однос на изборите, а ова го велам од аспект на тоа дека кога ќе се земе нормативниот дел на регулирањето на изборниот процес ние не можеме да се пожалиме дека не сме го решиле. Добро е што македонската демократија прифати пристап на т.н. отворена демократија, со отворено право на глас, односно сите, без било какви дискриминаторски ограничувања или лимитираност, можат да учествуваат во изборниот процес. Тоа е она што ЕУ го поздравува како дострел во остварувањето на тој дел од политичката активност. Меѓутоа, проблемот настанува кај реалното, она што значи реализација во практиката и резервираноста е во тој дел, а не е во делот на нормативната регулатива. Сигурно дека ќе има консеквенци иако мислам дека сè уште имаме можности да излеземе од ваквиот галиматизиран, бидејќи на интересен необичен начин овие инциденти се случуваат во рамките на еден политички блок, што е жално, бидејќи било кој политички блок што и да прави, сепак тоа се одразува и врз демократијата и врз изборниот процес како индикатор на нивото на демократичност на македонското општество. Меѓутоа, интересно е прашањето зошто токму тука се лоцираат проблемите на ваквите инциденти и дали трка-

та за политички функции е понагласена таму и од кои причини. Мислам дека ЕУ би можела со поголем ангажман, не само декларативно, да ни помогне да се организираат избориве така како што треба. Нагласувам дека не е пресудно само однесувањето кое се граничи со от-

јавната администрација, оние кои се најповикани да го одржуваат редот и да го обезбедуваат нормалното функционирање на политичкиот живот, се токму во изборните одбори. Значи, во ниедна ситуација државната власт не можеме да ја оставиме настрана од одговорноста,

која е во врска со изборните процеси".

Основно прашање е дали досега воопшто сме имале регуларни избори. Пред неколку дена господинот Џафери јавно ја стави под знак прашалник регуларноста на претседателските избори...

Тоновски вели: "Во изми-

натава деценија ипол Македонија минуваше низ сите Сцили и Харибди на транзиционите процеси кои ги зафатија земјите на Југоисточна Европа. Транзицијата е многу сложен процес, кој го зафати целото општествено ткиво на Македонија, почнувајќи од стопанскиот систем па сè

РОПСКА МАКЕДОНИЈА ДИКТАТУРА ВРЗ НАРОДОТ

ворено непријателство. Сè повеќе имам впечаток дека Македонија се извлекува од состојба која може да се нарече 'земја во која лесно се владее и се управува со луѓето'".

АКТИВНА ДРЖАВНА ВЛАСТ

Во однос на улогата на судовите, тој потенцира: "Не е само улогата на судовите, сè уште во Македонија има конституирана државна власт. Значи, таа државна власт мора да функционира без разлика што претставниците или партиите кои се во неа се учесници во избирачкиот процес. Сè до оној момент додека не се прогласат нова влада, нови состави на институциите, таа државна власт мора да функционира. Многу е деликатно прашањето на ефикасност на државната власт, па и на судството во спречувањето на инцидентите, односно во казнувањето на оние кои ги предизвикуваат. Јас не би го поставил само прашањето на судството, ефикасноста е во сите пори на управувањето, односно на извршувањето на она што е производ на волјата на народните маси. Доколку се успее во овој период да се интервенира како што треба, мислам дека е поголема можноста на денот на изборите да нема толкав број инциденти. Да не забораваме дека луѓе од државната власт, од

ТЕПАЧКА МЕЃУ ДУИ И ДПА ВО РАШЧЕ

Иако во државава постојат закони и правила нив никој не ги почитува, напротив секој за свои цели по секоја цена ги злоупотребува, но и ретко кој бил казнет за злоупотребата.

"Очигледно е дека секој политички субјект кој учествува во натпреварот за позициите во власта сака да ги користи сите легални и нелегални средства за да освои што поголем број гласови. Каков е соодносот меѓу легалните и нелегалните средства зависи од квалитетот на изградената регулатива на изборниот процес. За жал, оваа изборна регулатива сè уште е далеку од тоа да биде квалификувана како европска. Факт е дека политичките субјекти во РМ ги користат сите слабости, пропусти и недоречености на овој план. Исто така, на ниските оценки за нерегуларност на изборите им погодуваат и неефикасните и ненавремените реагирања подеднакво и на државната и на судската власт. Сè уште немаме цврсти докази дека ваквата практика ќе се измени и во време на овие избори. Всушност, веќе се случуваат несакани и непријатни инциденти по различни изборни штабови и на други места кои се поврзани со изборите. Се плашам дека на овој начин патот кон ЕУ за нас сè повеќе се оддалечува. Во крајна линија, ЕУ сепак се темели на принципи и стандарди на западната цивилизациска традиција. А горенаведените настани во нашите избирачки места не соодветствуваат со оваа традиција", смета Ѓорѓи Тоновски.

до учењето и интернализирањето на принципите на парламентарната демократија. Тоа беше тежок период за сите граѓани на Македонија, без оглед на етничката или конфесионалната припадност. Овие почетни чекори на демократијата особено се чувствуваа во сферата на изборниот процес, бидејќи граѓаните го немаа искуството на целосно реализирање на правото на глас. Имаше многу лутање и неснаоѓање и тоа во двата суштински аспекта. Прво, изборната регулатива беше некомплетна и неконзистентна со европските стандарди, а искуствата во реализирањето на изборните активности беа многу мали. Тоа создаде можности за појава на бројни нерегуларности, злоупотреби и манипулации со изборниот процес во сите досегашни изборни циклуси. Второ, непатеноста на граѓаните во тајните и големината на изборите беше погодна почва за недемократско третирање на нивното право на глас од страна на политичките субјекти и на локално и на парламентарно ниво. Тешко е да се каже во која мера досегашните избори во себе содржеле димензија на нерегуларност, меѓутоа оценките на меѓународните набљудувачи и на домашните политички аналитичари за нивната регуларност се во голема мера неповолни. Со тоа се фрла и сенка врз историската леги-

ЕУ и НАТО МОЖАТ ДА НИ БИДАТ САМО АПСТРАКТНИ ИМЕНКИ

тимност на 'демократските' власти во Македонија во периодот по падот на Берлинскиот ѕид. Она што особено треба да нè загрижува и што бара цивилизиран пристап кон проблемот е и големата доза насилство, кое по правило ги следи сите избори во државава. Уште пострашно е сознанието дека кај голем дел од граѓаните се создава накарадно мислење дека насилството и нерегуларноста се составен и нормално очекуван елемент од изборниот колорит. Доколку ваквото мислење стане доминантно, тогаш и демократијата и изборите како индикатор на демократското ниво во Македонија се доведуваат во прашање и повторно стоиме пред опасноста на превласт на авторитарните тенденции во земјава".

За однесувањето на политичките партии во овие 15 години независност, со посебен осврт на сегашнава кампања за парламентарните избори деканот Тоновски констатира: "И политичките партии, како и граѓаните на Македонија, политички созреваа во периодот на транзиција и сопственото постоење. Веднаш да кажам дека тие немаа можности да учат од поранешни 'домицилни' традиции, бидејќи едностранот на поранешната ју-федерација сепак почиваше врз комунистичката политичко партиска парадигма. Петнаесет години се кус период за целосно демократско созревање на политичките партии во Македонија. Тоа на својвиден начин се одразува и врз нивното однесување на изборите и во практикува-

њето на власта. Се надевам дека кандидатурата за членство во ЕУ ќе ги натера политичките партии, нивните лидери и политичката елита во државава да постават поинакви основи на дејствување, конституирање и структурирање на политичките партии во насока на придржување кон уставните определби за независност и сувереност на државата и за нејзино интегрирање во евроатлантските структури. Ваквата насоченост нужно ќе го отвори и прашањето на мултинационалното членство во сите политички партии на македонскиот простор".

Македонија сè уште не може да се справи со корупцијата на изборниот процес. Речиси 90 проценти од активностите на политичките партии се финансираат анонимно. Одредени партии вложуваат енормни износи во своето претставување пред електоратот. Како ќе се утврди и ќе се санкционира злоупотребата на финансиските средства во изборната кампања?

"Евидентно е дека во РМ политичките партии не се разликуваат само според бројноста на членството и количеството моќ, туку и според финансиската состојба. Обична анализа ќе покаже дека е очигледен расчекорот меѓу легално презентираната финансиска состојба и реалните средства кои се трошат во кампањата. Станува очигледно дека тука има надминување на дозволените финансии. Тоа може да се контролира само преку соодветни законски решенија. Мислам дека на овој план ин-

тензивно се размислува и работи, но би го посочил проблемот меѓу нормативното и реалното, кој важи и на овој план. Тоа значи дека покрај законската регулатива на овој план соодветна одговорност имаат актуелната државна власт и судските органи. Би напојнал дека злоупотребата со финансиски средства во партиските кампањи не е ексклузивитет само во македонската практика. Тоа се случува кај сите големи партии во светот, што завлегува и во сферата на организираниот криминалитет. Сведоци сме на бројни скан-

дали кои се појавуваат на светската политичка сцена, на пример, во Германија, со името на Хелмут Кол", вели Тоновски.

Со оглед на сè она што ни се случуваше во демократските процеси во државава, за прогнозите за наше зачленување во ЕУ и во НАТО, ако се има предвид дека овие избори ќе бидат битна оценка за нашето вреднување, тој коментира:

"Сепак сум скептичен дека само квалитетот на овие избори е пресуден за нашиот прием во ЕУ и во НАТО. Тоа сигурно е значајно прашање, бидејќи упатува на степенот на развој на демократијата во Македонија и почитувањето на човековите права и слободи. Но, за наше зачленување во ЕУ и во НАТО потребна е комплетна промена на Македонија во сите нејзини сфери на живеење и работење, од сферата на бизнисот и инфраструктурата до сферата на менталната матрица и на начинот на размислување на граѓаните во Македонија. Во ЕУ може да се зачлени само европска Македонија".

**ОТВОРЕН КРАЈ
СО ХРИСТИНА**

премиера: Недела 17.10
репризи: Четврток 22.10
Сабота 13.10

МТМ
ТЕЛЕВИЗИЈА

и локалните
телевизији во
МАКЕДОНИЈА
СЦГ и БИХ

Милито